

Dream

Factory

Ostrava

6

SNÁŘ Z TOVÁRNY

MAGAZÍN FESTIVALU DREAM FACTORY OSTRAVA 2017

neděle 4. června 2017

Roman Zach: Někdy vás okolí donutí uhnout z vašich morálních zásad

Pokud chcete s Romanem Zachem, kterého dnes uvidíte v inscenaci *Obchod na korze*, udělat rozhovor, musíte být hodně trpěliví. Nebude vám odepísovat na zprávy ani brát telefony. Nakonec seženete kontakt na jeho manažerku, která ho přemluví, aby vám to přistě zvednul. Několikrát pak schůzku přehodíte a posunete v čase i v prostoru. Když se konečně sejdete, rozhovor přeruší jen hašení kontejneru, o který někdo tiplel cigaretu, řinčící projíždějící tramvaje, školní výlety vracející se na základnu či servírka, která neustále donáší další dvojky vína k obědu.

Notoricky známý film *Obchod na korze* Kadára a Kloše, za který získalo Československo historicky prvního Oscara (1965), Grossmanova povídka *Past* (či později novela *Obchod na korze*), podle

které film vznikl, to jsou předchůdci inscenace *Divadla X10*. Ke kterému dílu má inscenace nejbližší?

Je to hlavně podle Grossmanovy novely. Z té Jiří Pokorný vycházel primárně. Filmem, který jsme samosebou všichni někdy viděli, jsme se nechali inspirovat jen velmi vzdáleně, či vlastně skoro vůbec. Všichni herci měli stejnou výchozí pozici jako režisér. Ten na druhou zkoušku přinesl první dvě stránky textu, pomalu jsme k tomu společně docházeli, den před premiérou například ještě nebyl konec, ale to je běžná praxe při spolupráci s Jiřím. Byla to postupná a soustavná práce, která vycházela z té novely a také z nás, nevěděli jsme, jak budeme postupovat dál, hledali jsme i jazyk a herecký projev.

PROGRAM - neděle 4. června 2017

13:00	OBCHOD NA KORZE <i>Divadlo X 10 Praha</i> Divadlo Petra Bezruče - Márnice	90'
15:00	PORTRÉT DORIANA G. <i>Slovenské komorné divadlo Martin</i> Divadlo Petra Bezruče	150'
19:00	SPALOVAČ MRTVOL <i>Národní divadlo Praha</i> Divadlo Jiřího Myrona / slavnostní zakončení	110'

Pořadatel

Spolupořadatel

Finančně podpořili

OSTRAVA!!!

OZO!!!

Akce se uskutečňuje za podpory statutárního města Ostrava, Ministerstva kultury ČR, Moravskoslezského kraje a Nadace ČEZ.

Mluvíte o jazyku. Podíleli se tedy herci i na výsledném textu?

To ani ne, text je prací Jiřího a je to tak dobře, protože má velmi specifický styl a novela je osekána pouze na stěženi momenty. Scén není moc, ale jsou detailně a zajímavě propracované. Text je tedy zásadně jeho, ale kolektivně jsme se bavili o tom, co je pro příběh důležité a z toho vycházel.

Příběh se odehrává v době vyvrácené z kloubů. Může něčím oslovit dnešního diváka?

Dnešní doba je složitá a globálně otevřená. Tím mám na mysli například televizní zpravodajství, které informuje v přímém přenosu o katastrofách po celém světě či na naší politické scéně a vy si musíte všechno dát do souvislostí. Běž-

Anketa bilanční

Ptala se **Anežka Berčíková**

Jaký je váš nejsilnější zážitek letošního festivalu?

Janka Ryšánek Schmiedtová: Atomová kočička z libereckého divadla F. X. Kalby. Zejména proto, že jsem sama titelkou běčkových sci-fi, a musím říct, že jsem ještě nikdy na jevišti neviděla nic, co by oscillovalo mezi Teorií velkého třesku, Červeným trpaslíkem, Star Wars a Star Trekem, a zároveň to nic z toho neparodovalo a bylo to odehráno s takovou chutí. A naštvál mě Dianiškův text, protože je ve výsledku strašně chytřej…

Tamara Hlubinná: Dejvické divadlo a Vzkříšení. Libily se mi herecké výkony, téma a myšlenky, které byly ze života a já jsem se v nich našla.

Václav Kozelský: Nora. Tereza Dočkalová byl naprosto nepřekonatelná.

Jiří Nekvasil: Obecně velká koncentrace inscenací, které bych nestihl vidět v sezóně každou zvlášť. Je to možná někdy smrtelná dávka divadla, ale pro Ostravu je to skvělé. Výběr Tomáše Suchánka je velice zodpovědný a kvalitní, takže jsem například viděl různé mladší kolegy, které bych jinak třeba neviděl a ani o nich nevěděl.

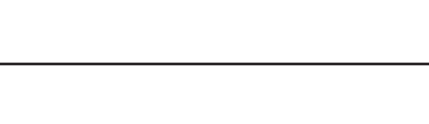
ný občan pak má v hlavě zmatek. Ten zmatek je jiný, než v období, ve kterém se Obchod na korze odehrává. Nicméně všichni v inscenaci hrajeme více rolí a záměrně neměňime charaktery těch postav. Diváka znejišťujeme, kdo právě hraje kterou postavu. A přesně tak to může být i v životě. Ani hlavní hrdina chvílemi neví, s kým se baví a komu může věřit. Inscenace je aktuální velmi, ne nutně kvůli fašismu, ale hlavně tematizací otázky svědomí. Někdy vás okolí donutí uhnout z vašich morálních zásad. Máte pocit, že to ještě kočírujete a najednou jste sám pro sebe zápornou postavou. Postavou, která se stává strůjcem a nositelem právě toho zla, které na začátku kritizovala.

V čem je stísněný sklepní prostor Strašického divadla výhodný, či nevýhodný pro herecký projev?

Náš sklepní prostor je nevýhodný tím, že se tam vejde pouze 26 diváků a výhodný v tom, že je tam díky tomu pořád vyprodáno (smích). Vzadu na jevišti je výklenek kvůli klimatizaci, takže já se tam vejdu jen velmi těsně. Tenhle bunkr je ale obecně pro nás i pro diváky strašně výhodný. Atmosféra je tam velmi stísněná a někteří diváci to špatně snášejí a mají toho už od začátku plný zuby.

Což je výhoda i nevýhoda.

Přesně. Naprosto to rozděluje diváky. Je to ale intenzivní jak prostorem, tak tématem. V určité

Obohatila Ostrava svými netradičními lokacemi hostující inscenace?

Janka: Záleží na každé jedné inscenaci. Některým to může hodně pomoci a některé se můžou úplně ztratit. Ostrava je brána jako jedno z nejošklivějších měst v republice a když se začne rozehrávat něčím tak skvělým, jako je divadelní umění, tak najednou se z něj najednou stane středobod divadelní kultury.

Tamara: Velmi se mi inscenace v netradičních prostorech líbí, navštěvuji je pravidelně. Inscenacím to pomáhá. Je to mnohem větší zážitek, obohatí to především mě.

Václav: Je to různé, někdy je genius loci toho místa, kde se to nazkoušelo, tak důležitý, že ta inscenace v jiných prostorách ztrácí hodnotu. Ale někdy je to dokonce lepší, než původní prostor.

Jiří: Vždy, když přenesete inscenaci do jiného prostoru, tak musíte něco oželet a něco řešit jinak, a vždy je ta inscenace jiná, než v originálním prostoru. Divadlo na provázku a Vladimír Morávek si s tím dali práci, aby to zadaptovali přímo pro daný prostor a inscenaci rozehráli ještě jiným způsobem. Je to pro tvůrce určitě zajímavá výzva.

chvíli tam jako divák prostě nechcete být, ale jste ve sklepeč natlačení s ostatními a nemůžete se ani moc vrtět a ven se prostě nemáte šanci dostat. Musíte se toho chtět nechtě účastnit, a o to je to silnější.

K inscenaci jste složil i hudbu. Jak vznikala?

Hudbu jsem skládal při zkoušení, vznikala podobně jako text. K jednotlivým situacím se hledala atmosféra, silný motiv. Hudba je součást koncepce, je v inscenaci rovnocennou a plnohodnotnou složkou.

Čím jste se nechal při skládání inspirovat?

Z motivů dobové hudby a právě z toho stísněného prostoru. Již v novele jsme si pojmenovali, kde by mohly být silná hudební místa. Režisér pak byl schopný na dané hudbě postavit celou konkrétní scénu. Ta hudba vznikala v noci po zkouškách, kdy jsem byl plný emocí ze zkoušení, díval jsem se do textu a skládal jsem.

Nejlehčí otázka na závěr: jaký máte vztah k Ostravě?

Nejtěžší otázka! Nikdy jsem tam nebyl na dovolené, vždycky jenom na zájezdech. Teď budu v Ostravě natáčet, takže tu budu trávit víc a víc času a můj vztah k ní se určitě prohloubí.

Co byste popřáli jubilejnímu desátému ročníku Dream Factory Ostrava?

Janka: Aby lidi zajímalo divadlo a aby bylo tolik dobrých inscenací, že se do programu festivalu nevejdou. A aby bylo dost diváků, kteří budou brát divadlo jako způsob komunikace.

Tamara: Aby nebyl poslední.

Václav: Aby dostali dostatek prostředků, aby mohli další ročník zaplatit a ředitel festivalu si mohl dovolit přivést všechny inscenace, které si vybere.

Jiří: Aby byl ještě lepší. V kulturních anketách vždy odpovídám, že můj nejlepší zážitek roku je Dream Factory, protože jsem za ten festival velmi vděčný a jsem rád, že se podařila i spolupráce s NDM. Poslední inscenace festivalu se odehraje v jedné z budov NDM, v Divadle Jiřího Myrona, přijede pražské ND. Jsem rád, že se podařilo přivést tak velkou inscenaci a budu rád, když bude festival v takto nastavené lafče pokračovat.

Marián Amsler: Nemám rád patos, křeč, ale vadí mi i nudný civilismus

Marián Amsler, režisér představy Vyhnaní Gerty Schnirch

Na Dream Factory Ostrava představí režisér Marián Amsler, pravidelný host festivalu, inscenaci Portrét Doriana G. ze Slovenského komorního divadla z Martina. V tomto rozhovoru například prozradil, co je to slovenská exprese a jaký je rozdíl mezi slovenským a českým divadlem.

Máte čas i na něco jiného než na divadlo?

Miluji léto a slunce. V zimě spíš hibernuju a čtu zavřený doma, ale v létě musím být pořád venku a cestovat. Když jsem doma, tak se nemůžu soustředit. Cestuji sám, proto mám prostor a čas přemýšlet. Vloni jsem třeba jel do Francie, pobýval jsem v Paříži s Balzacem, u Seiny dramatizoval a přepisoval Lesk a bídu kurtizán… A pak jsem jel do Španělska a prošel jsem snad všechny galerie v Madridu. A taky jsem hodně přemýšlel nad vlastní hrou pro HaDivadlo. Byl jsem tam tři týdny, tak jsem si dal za cíl seznamovat se s lidmi. A pak jsem si zapisoval různá setkání a zážitky.

Kam cestujete nejraději?

Pravidelně se vracím do Berlína – i kvůli divadlu, protože tam se vždycky člověk nadechne, načerpá inspiraci jak dramaturgicky, tak režijně. Tam se koncentrují největší formáty evropské režie.

Který z režisérů je vám nejbližší?

Thomas Ostermeier. Mám rád jeho zvláštní režii na hranici realismu a zároveň nadsázky, a také, jak využívá výtvarno a scénickou zkratku.

Co je to slovenská exprese?

Tato charakteristika mi připomněla i inscenaci Vyhnaní Gerty Schnirch, kterou jste režíroval v HaDivadle.

Je to možné, román vychází ze skutečných událostí a my jsme chtěli zkombinovat dokumentárnost s divadelní zkratkou: postavy nestárnou, ani jsme se nesnažili je nějak maskovat nebo líčit… Mám však rád i poetičtějšího Hermanise či Kriegenburga a expresivitu Franka Castorffa.

Umíte si představit, že byste v Německu režíroval?

Já si to představit umím, je to asi i můj cíl. Přinesl bych tam s sebou ale i kus slovanské exprese.

Co je to slovanská exprese?

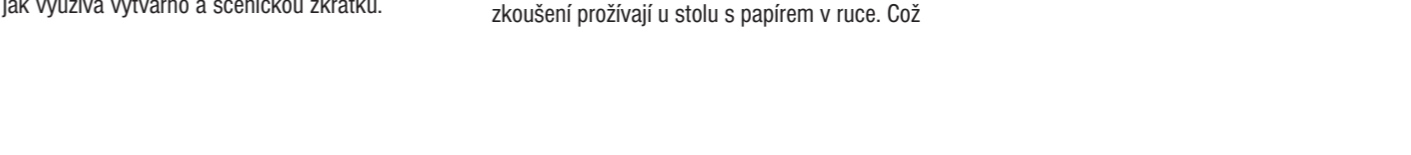
To jsem teď vymyslel. Nemám rád patos, křeč, ale vadí mi i nudný civilismus. Někdy stačí za hranu uvěřitelnosti posunout drobnosti, nejlépe v hereckém ztvárnění. Neumím a nechci vytvářet až moc stylizované, pohybové inscenace. Vždy vycházím z herců a jejich intelektu. Na prvních zkouškách jim nevěřím nic, musí totiž nejprve postavu racionálně pochopit. Prvně musí porozumět a pak mohou hrát emoce. Nesnažím se je přinutit, aby se vešli do nějaké mé představy, naopak tu představu vytváříme na základě společného dialogu. Na Slovensku spousta herců i režisérů, zejména starší školy, buduje emoce a prožitky hned od začátku zkoušení prožívají u stolu s papírem v ruce. Což

nemusí být špatně, ale je to uměle navozená emoce, která mi je cizí. Staví na okamžicích, ne na celkovém smyslu.

Jaké jsou další rozdíly mezi současným českým a slovenským divadlem?

Úplně zobecnit se to nedá, ale myslím, že v Česku je mnohem pružnější dramaturgie. Poměrně brzy se zde začaly překládat současné texty, na Slovensku se to děje opožděně, spoustu textů známe dokonce jenom z českých překladů. Nemáme tak aktivní instituce jako Dilia a Aura-Pont. Proto bylo těžší na Slovensku prosadit současnou dramatiku. Navíc v Česku mají divadla a dramaturgové odvahu jít víc po autorských projektech a po aktuálních a politických tématech. To všechno se teď děje konečně už i u nás, ale nevím, jestli jsme si k tomu vychovali diváky. Myslím si, že má éra v Česku, tedy skoro deset let, mi otevřela nové obzory. Na Slovensku bych asi déle hledal, déle nevěděl, že divadlo není jen ilustrace starého textu, že má i sílu něco měnit. Také funkce umělecký šéf ještě donedávna byla na Slovensku většinou obsazená hercem. A ten se stal především o blaho hereckého souboru. V Česku byli uměleckými šéfy dramaturgové nebo režiséři, kteří dávali divadlu tvář.

Lenka Dombrovská (úryvek z rozhovoru, který vyšel v Divadelních novinách)

Tádž Mahal Jana Balabána a dětské oči Norberta Lichého aneb ostravské krematorium

Jak už pacienti vědí, Dr. Factory občas ukazuje na lékaře, kteří porušili Hippokratovu přísahu. Vlastně na všechny prznitele doby, kteří jdou proti lidskosti. A takovým byl třeba hlavní ostravský architekt Miloš Bartoň, který v roce 1979 poslal k zemi unikátní kubistické krematorium na městském hřbitově. Stavbu z roku 1925. Ano, opět jsme v pověstném sadu Milady Horákové nedaleko Divadla Petra Bezruče. „V urbanismu průmyslového města nejsou otázky architektonicko-historické a problematika památkové péče zdaleka rozhodující,“ prohlásil Bartoň předtím, než podepsal výměr o destrukci krematoria. „Park na jeho místě bude pro občany mnohem přitažlivější,“ dodal. A záhy zmizela stavba, které spisovatel Jan Balabán v dětství říkal Tádž Mahal. Spalovna mrtvých skutečně působila orientálně, hlavně díky plasticky tvarované kupoli s kubistickou lucernou.

Malý Norbert Lichý ve stejné době pozoroval krematorium coby klučina z šaten Divadla Petra Bezruče, které tehdy sídlilo v Kulturním domě Vítkovických železáren a strojíren Klementa Gottwalda. Lichý tam občas dostal dětskou roli a tohle řekl na psychologickém sezení, které Dr. Factory doslovně zaznamenal: „Dám zřejmě přednost žehu. Je to takové čisté, představa červů v rakvi mě úplně neláká.“ Dojmy z dětství rozhodly.

Spalování žehem přitom na Moravě nemá dlouhou novodobou tradici. O tomto typu pohřbu se rozhodovalo 12. října 1910 ve vášnivě hádce v moravského parlamentu v Brně. Pře se vedla na „pilným návrhem na fakultativní spalování mrtvol“. Katolické politiky přiváděl k nepřičetnosti už fakt, že se podnět vůbec projednává. Například křesťanskosociální poslanec Horák se rozčíloval, že „spalováním utrpí pieta k mrtvým“. Jiní poslanci se jeho řeči nahlas smáli a pokrokář Seifert katolíky obvinil: „Jedná se o fakultativní spalování, tedy kdo chce. A ne jak klerikálové tvrdí, že každý bude nucen nechat se po smrti spálit.“ Návrh byl nakonec schválen a Dr. Factory spočítal, že se tak stalo 15 let před výstavbou ostravského krematoria, 57 let před napsáním novely Spalovač mrtvol a 106 let před uvedením Spalovače v Divadle Petra Bezruče a v Národním divadle.

Ohlédnutí za devátým ročníkem Dream Factory Ostrava

Snář z továrny – magazín festivalu Dream Factory Ostrava 2017. Neděle 4. června, číslo šesté. Šéfredaktorka: Lenka Dombrovská. Korektorka: Pavla Bergmannová. Redakce: Anežka Berčíková, Tereza Hýsková, Ivan Motýl, Petra Zachatá. Fotografie: Lukáš Horký a archiv festivalu Dream Factory Ostrava. Grafika: Studio Stojkov. Sazba: Lukáš Horký – Surbanz. Zpravodaj vydává festival Dream Factory Ostrava. Ředitel festivalu: Tomáš Suchánek.